

Interreg
Greece-Bulgaria
European Regional Development Fund

EUROPEAN UNION

eOUTLAND

Cooperation, Education, Innovation, Protection.

Ръководство за
управление на
наводнения от
доброволците за
гражданска защита в
трансграничната зона

Съдържание

4	Резюме
4	Предговор
5	Extended summary
6	1) Въведение в основни функции на наводненията
7	2) Въведение в управлението на наводнения
10	3) Описание на институционализираната роля и ръководните принципи на участието на доброволците по гражданска защита в управлението на наводнения в Гърция
10	3.1 Институционална рамка на оперативните действия на гръцките доброволчески групи за гражданска защита
13	3.2 Отговорна структура за оперативното функциониране на гръцките доброволчески групи за гражданска защита
16	4) Описание на институционализираната роля и ръководните принципи на участието на доброволците по гражданска защита в управлението на наводнения в България
16	4.1 Институционална рамка на оперативните действия на българските доброволчески групи за гражданска защита
19	4.2 Отговорна структура за оперативното функциониране на българските доброволчески групи за гражданска защита
19	5. Предоставяне на най-добри практики на доброволците в гърция и България
20	А. Превенция
20	Б. Реагиране
20	В. Възстановяване на засегнатите райони
21	6) Предлагане на специални практики за подпомагане дейността на доброволците за гражданска защита при управление на наводнения
21	А. Практики в областта на превенцията
23	Б. Практики за справянето
31	7) Предлагане на специални практики за подпомагане дейността на доброволците при управление на наводнения в България
31	8) Кодексиране на най-добрите практики за управление на наводнения от доброволците в Гърция и България
32	9) Библиография – законодателство
32	9.1 Библиография
32	9.2 Законодателство

Резюме

Целта на това ръководство е да предостави на доброволците и доброволческите екипи, партньори на Мрежата кратко ръководство за управление на наводненията. То е разработено така, че да служи като образователен инструмент на активните доброволци както в Гърция, така и в България.

То предоставя основна информация на наводненията относно опасностите (видове наводнения, механизми наводнения и т.н.) и оценка на риска.

Също така се позовава на институционалната рамка на управление на наводненията (Европейско и национално), на отговорните структури и описва действията, които допринасят за управлението на риска от наводнения.

След това се предлагат най-добрите практики, които могат да бъдат развити от доброволците по гражданската защита в рамките на дейностите по превенция, възстановителните работи и потушаването на наводненията, фокусирайки се върху първите две.

Относно превенцията в ръководството са представени действия: а) информирание и активизиране на обществеността, б) мониторинг на съществуващото състояние на водните реципиенти и в) пречистване на водните басейни от естествени (растителност и др.) и хетерогенни (боклуци и др.) материали.

Относно възстановяването са представени действия: а) почистване на райони, засегнати от наводнения (кал, седименти и др.) и б) защита и стабилизиране на почвите чрез изграждане на малки технически изработки (блокове от стволоче и клони и др.) и чрез дейности по озеленяване (засаждане, залесяване и др.) за защита на почвата от наводняването от дъждовната вода..

ПРЕДГОВОР

Това ръководство представлява документ Р1.4 по дейност „Предоставяне на специализирани научни услуги и инструменти за подкрепа на процеса на обучение и на оперативната дейност на доброволците за гражданска защита, които действат в трансграничния район Гърция-България” в рамките на проект „Protecting biodiversity at NATURA 2000 sites and other protected areas from natural hazards through a certified framework for cross-border education, training and support of civil protection volunteers based on innovation and new technologies”, с акроним “OUTLAND”, по Програма за териториално сътрудничество Interreg V-A „Гърция-България 2014-2020”.

„Този документ е създаден в рамките на проект „Опазване на биоразнообразието в зоните от Натура 2000 и други защитени зони от природни бедствия чрез сертифицирана рамка за трансгранично образование, обучение и подкрепа на доброволци за гражданска защита на базата на иновации и нови технологии” (eOUTLAND), финансиран по Програма за сътрудничество INTERREG V-A „Гърция-България 2014-2020”, съгласно Договор за БФП № B2.6d.06/02.10.2017. Проектът е съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие и от националните фондове на страните, участващи в Програмата за сътрудничество Interreg V-A „Гърция-България 2014-2020”.

EXTENDED SUMMARY

The purpose of the present Handbook, is to provide civil protection volunteers and civil protection volunteer groups collaborating with the „Network for the operational Support and Education of the volunteers' Associations in the field of Civil Protection against natural disasters“ (NSEA) a brief but handy manual on flood management. The content and layout is designed to serve as an educational tool for civil protection volunteers actively involved in actions implemented at the Greece-Bulgaria cross-border level.

The Handbook provides basic information on flood risk management (types and characteristics etc) and the associate risk management.

It also refers to the institutional framework for flood management (EU and national) and the competent authorities for implementing them at both national and regional level. It also describes actions targeted to address and manage flood risks.

Additionally, the Handbook describes the institutional framework regarding the activities of the civil protection volunteer groups as well as the authorities responsible for their operational function.

In the sequence, the Handbook lists and proposes best practice actions in the fields of prevention, rehabilitation and suppression, but focusing on the first two.

In the field of prevention, the Handbook describes best practice actions for (a) public awareness on self-protection, (b) monitoring and identifying the existing status of water recipients, and (c) cleaning water recipients from native (vegetation etc) and alien (garbage etc) matter, in order to prevent blockage of the natural flow of water.

In the field of rehabilitation, the Handbook describes best practice actions for (a) cleaning the areas affected by floods (sludge, sediment etc) and (b) protecting and stabilizing the soil by constructing small-scale technical works (trunks, branches, etc) and restoration of vegetation by planting, afforestation, etc., actions designed to protect the soil from being flooded by rainwater.

1) Въведение в основни функции на наводненията

Има различни форми на явления, които се проявяват със значителни разрушителни ефекти. Бедствие се определя като сериозно нарушаване на функционирането на една общност или общество, свързано с големи загуби и въздействия (човешки, материални, икономически или екологични), които надхвърлят способността на общността или обществото да се справят със собствени ресурси. Бедствията са извънредни, неблагоприятни ситуации, причинени от явление или процес. Но бедствието не е в резултат на няколко часа. Основните причини за бедствие се появяват много преди да се случи. Повечето от тези причини се „подпомагат“ от съществуващите неблагоприятни условия на уязвимост и неадекватност на икономическо, социално и оперативно ниво.

Едно от тези явления е наводненията. Наводненията са едно от най-опустошителните природни явления и винаги са били разглеждани като бедствия, които неблагоприятно засягат най-голям брой хора и причиняват най-големи финансови последици (Hejazi and Markus 2009, Villarini et al. 2013).

С терминът наводненията имаме предвид неконтролираното, но временно покритие на една зона от вода, която при нормални условия не е покрита с вода. Това включва наводненията от реки, планински потоци и течащи водни потоци, от преливане на езера, наводненията от подземни води, наводненията от морето до крайбрежни зони и наводненията от големи хидравлични бедствия, като например скъсване на стени на язовири.

Наводненията дължат съществуването си на много фактори. Като основни причини за наводненията се отчитат атмосферни явления (Wittenberg et al. 2007) геологични явления и човешки намеси (Yu et al. 2007, Angelidis et al. 2010).

Различни видове наводнения са:

а) преливане на река, чиито води от наводнения произхождат от естествени или модифицирани дренажни системи. Този вид наводнение е причинено от реки, потоци, малки или дори временни водни потоци

б) силни валежи - наводнението се дължи единствено на валежите, които са паднали директно в зоната, а съществуващите канали не са в състояние да реагират на големи количества вода.

в) подземни води - водите идват от издигането им над нивото на земята. Този процес може да се дължи на внезапно повишаване на подпочвените води, което често е свързано с високи нива на повърхностни води

г) повишаване на морското равнище - водите идват от морето, от устия на реки или от езера. Такова наводнение може да се дължи на изключително високо ниво на приливи и отливи, непрекъснати силни ветрове и големи вълни

д) срив в техническите съоръжения (язовири) - водата идва от хидравлична инфраструктура или от повреда на специфичната инфраструктура

е) от топящия сняг или други причини.

Механизмът на поява на наводнения има следните категории:

- » естествено преливане, при което наводненията надвишават капацитета на отводнителния канал, речното корито или нивото на реката
- » преливане на защитни конструкции, където водите идват например от язовири
- » повреда на защитно оборудване или инфраструктура, където водата идва от напр. от счупване на язовира или повреда на помпено оборудване
- » запушване или задържане на вода, когато водата идва от блокиране на естествения път на дренажния път, като например природни залежи или битови отпадъци под мостове.

Що се отнася до честотата на поява на наводненията, са разпределени в:

- » внезапно наводнение, което се случва бързо и без възможност за прогнозиране. Обикновено се дължи на обилни валежи в относително малка площ,
- » Полу-внезапно наводнение, което се случва по-бавно от внезапното наводнение и може да се предвиди при определени условия,
- » Бавно наводнение, което се развива още по-бавно и може да се прогнозира сравнително рано.

Като природен феномен, наводнението е потенциално разрушително, изключително опасно явление, което обикновено е непредсказуемо и оставя малко време за реагиране. Установено е, че от природни бедствия е явлението с най-голяма степен на повторение. Наводненията са едно от природните явления, които не могат да бъдат предотвратени.

Мащабът и честотата на наводненията вероятно ще се увеличат през следващите десетилетия поради изменението на климата. Глобалното затопляне е една от основните причини за глобалното изменение на климата, със значителни очаквани въздействия върху много видове животни и растения. Вече има значително увеличение на количеството и честотата на екстремните валежи, както и увеличената честота на екстремни явления (наводнения, бури). Повишаването на температурата на земната атмосфера ще доведе до покачване на океанските нива с повече от един метър през следващите сто години. Топящите ледници в Арктика ще предизвикат наводнения в крайбрежните райони.

Тези фактори влияят върху вероятността от бедствия, с увеличаването на рисковете, свързани с времето и климата и чрез увеличаване на уязвимостта на обществата до природни рискове, по-специално чрез деградация на екосистемите и намаляване на водните ресурси и наличните храни.

2) Въведение в управлението на наводнения

Повечето от наводненията са резултат от а) общото количество и разпределението на валежите, б) пропускливостта на скалата или почвата и в) топографията; (ETE 2011, Kartsios et al. 2015, Pytharoulis et al. 2016). Тежестта на наводнението е свързана главно с количеството и интензивността на валежите. Катастрофалните наводнения често са резултат от бързи и интензивни бури (Myronidis et al., 2016).

Рискът от наводнения се определя като комбинация от вероятността от наводнение и потенциалните отрицателни ефекти върху човешкото здраве, околната среда, културното наследство и икономическите дейности, свързани с това наводнение. Ето защо е от решаващо значение систематично и ефективно да се наблюдават тези явления преди тяхното възникване (Kallos and Pytharoulis 2005, Pytharoulis et al. 2015a), но и след възникването им, така че да се сведе до минимум отрицателното въздействие върху безопасността на човешкия живот, опазването на собствеността и опазването на околната среда (Directive 2007/60/EC). Накрая трябва да се отбележи, че главно поради последиците от изменението на климата през последните двадесет години в Европа са настъпили тежки наводнения, които са резултат от необичайни валежи и причиняват големи бедствия (Barredo 2007). Основната причина за големите бедствия е липсата на предупреждение и ниската степен на готовност. Според доклад на Централната банка на Гърция (ETE 2011) почти цялата територия показва увеличение на вероятността от наводняване до 168%.

Изображение 1: 14-те водни района в Гърция

Основните изисквания на стратегията в Гърция са разделени на три етапа:

1°: Предварителна оценка на опасността от наводнения в речните басейни и крайбрежните зони и идентифициране на райони, където има потенциално сериозни рискове от наводнения или висок потенциал за наводнения

2°: Карти за опасност от наводнения и карти за потенциал за наводнения

3°: планове за управление на риска от наводнения, обхващащи всички аспекти на управлението, насочени към превенция, защита и готовност, включително прогнози за наводнения и системи за ранно предупреждение.

За прилагането на горепосоченото национални органи са:

- Националният Комитет по Водите - има отговорността да формулира политиката за опазване и управление на водите .
- Национален Съвет по водите - дава своето становище относно националните планове

за опазване и управление на водите на страната, в която принадлежи, и националния план за управление на риска от наводнения.

- Специален Секретариат за водите - има подготовката на програми за опазване и управление на водните ресурси на страната и координация на службите и държавните органи по въпроси, свързани с опазването и управлението на водите, включително и риска от наводнения

На регионално ниво органите са:

- Регионален Съвет за управление на водите, който е орган на социалния диалог и консултации по въпросите на опазването и управлението на водите.
- Водните дирекции на Областна администрация които изпълняват отговорностите за опазване и управление на водите, включително риска от наводнения

Целта на всеки план за управление на риска от наводнения е да се изготви програма от мерки, обхващаща всички аспекти на управлението и оценката на риска. Мерките са разделени на четири основни групи:

(а) Превенция - предотвратяване на изграждането на къщи и индустрии в зоните на наводнение, за адаптиране на допустимия риск от наводнения и за интегриране на риска от наводнения в бъдещите планове за развитие,

(б) Защита - мерки за намаляване на вероятността от наводняване в определени райони,

(в) Готовност - за информиране на обществеността за опасностите и начините за реагиране, както и за изготвяне на планове и мерки в случай на наводнения

(г) възстановяване - връщане на засегнатите райони в нормални условия и облекчаване на социалните и икономическите последици.

Фигура 1. Фази на управление на бедствията

В момента Гърция изпълнява редица планове, които допринасят за управлението на риска от наводнения. Основните са:

- План за обща защита „Ксенократ“ - с цел да разработи система за справяне с катастрофални явления, да защити живота, здравето и собствеността на гражданите и да защити околната среда. Този план дефинира видовете бедствия и съответните термини за гражданска защита, определя ролите и дава указания за проектиране на министерства, региони, местни власти. Предоставя основните елементи за оценка

на риска, разграничаване на уязвимите области, конкретни планове за всеки риск, насоки за стратегическо и тактическо планиране, организация и оборудване, навременна мобилизация, управление и координация на човешките ресурси

- ▶ Поддръжка/почистване на потоци, насочени към почистване на отпадъци или други пречки, които възпрепятстват свободното оттичане на водата
- ▶ Определяне на границите на водните течения с цел идентифициране на териториалната зона, необходима, за да се осигури, доколкото е възможно, безпроблемното хидравлично функциониране на водните течения и защитата от наводнения на прилежащите територии, физическата форма и екосистемата на водните течения, както и появата им като автономни природни ресурси; и правилното функциониране на антропогенната среда
- ▶ Застраховка за земеделско производство и земеделски капитал срещу наводнения
- ▶ Кодифициране на задълженията на производителите за да станат бенефициери на финансиране по програма за селските райони. Задълженията се състоят в почистването на растителността в напоителните и дренажни системи, за да се гарантира че на парцели в почви с наклон над 10% има растителна покривка по време на период на валежи, или алтернативно да се създадат стабилни некултивирани ивици като зони за задържане върху парцели с наклон над 10%, изложен на риск от ерозия, като се избягва разрушаването на сухите земи и естествените склонове на парцелите
- ▶ Дейности по обновяване/възстановяване на планинските водосборни райони, насочени към възстановяване на увредените райони, чрез проекти за залесяване след пожарите или мелиорациите от антропогенната дейност, за защита на почвите от корозия чрез антикорозионни системи. Що се отнася до управлението на риска от наводнения, проектите за намаляване на риска могат да включват изкуствени езера и резервоари, проекти за управление на планинските басейни (заводски, проекти за управление на торенти), канали за релеф на наводнения (басейни за инфилтрация и обогатителни басейни)
- ▶ други дейности като управление на резервоари, метеорологични станции, създаване на регистър на язовирите, и др

3) Описание на институционализираната роля и ръководните принципи на участието на доброволците по гражданска защита в управлението на наводнения в Гърция

3.1 Институционална рамка на оперативните действия на гръцките доброволчески групи за гражданска защита

Популяризирането на доброволчеството от страна на държавата в рамките на гражданската защита на страната се осъществява за първи път с приемането на Закон 2344/1995.

С гласуването на Закон 3013/2002 („Държавен вестник”, 102А) за „Подобряване на гражданската защита и други разпоредби” и по-специално на член 14, допълнен с член 27,

параграф 3 от Закон 3536/2007 и изменен с разпоредбата на член 18, параграф 3 от Закон 3613/2007 са предприети важни стъпки за създаването на доброволчески екипи за гражданска защита като част от нейния потенциал и оперативното планиране за реакция при бедствия. В същия контекст се движи и Министерско решение 1299/2003, с което се одобрява Общия план за гражданска защита, наречен „Ксенократ“, допълнен с Министерско решение 3384/2006 и със специалната програма за „Управление на човешките загуби“, с която се излага ясно ролята на Доброволческите групи за гражданска защита и на квалифицираните доброволци, вписани в регистъра на Генералния секретариат за гражданска защита при управлението на извънредна ситуация. Законът включва не само доброволни екипи за гражданска защита, но и квалифицирани доброволци по гражданска защита, които признават действията на отделните граждани по отношение на реагиране при бедствия.

През 2014 г. обаче, със Закон 4249 („Държавен вестник“, 73А) „Реорганизация на гръцката полиция, Противопожарна служба и на Генералния секретариат за гражданска защита, въвеждане на промени и подобрения в службите на Министерството на общественения ред и защита на гражданите и регулиране на други въпроси от компетенцията на Министерството на обществения ред и защитата на гражданите и други разпоредби“ се реформира системата за гражданска защита като цяло и се допълват съответните разпоредби на Закон 3013/2002.

С член 118 от Закона се въвеждат следните важни понятия:

а) „Доброволец за гражданската защита“ е физическо лице, което е част от потенциала на гражданската защита и предоставя, в сътрудничество с органите на местното самоуправление и други търговски организации, незаплатени и безвъзмездни услуги в полза на общността. Доброволец за гражданска защита означава както квалифициран доброволец, така и доброволен член за гражданска защита.

б) „Квалифициран доброволец“ е физическото лице, което поради научна или професионална квалификация или удостоверена подготовка и наличие на опит може да допринесе и участва изцяло в действията по превенция, овладяване и последващо възстановяване на природни и антропогенни бедствия. Специалистът-доброволец е част от потенциала на гражданската защита и в сътрудничество с органите на местното самоуправление и други търговски организации предоставя незаплатени и безвъзмездни услуги в полза на общността.

в) „Доброволческа организация за гражданска защита“ е група от лица, която е част от потенциала за гражданска защита и в сътрудничество с местните власти и други оперативни организации, участва в предоставянето на услуги с нестопанска цел в полза на общността.

г) „Доброволческа система за гражданска защита“ представлява институционалната, регулаторна, административна и организационна рамка на функционирането на доброволци, квалифицирани доброволци и доброволчески организации за гражданска защита, които са сертифицирани и регистрирани в съответния регистър, действащи в съответствие с действащия Закон 3013/2002 и под ръководството на Генералния секретариат за гражданска защита.

д) „Единен регистър на доброволците за гражданска защита и противопожарните бригади“ е регистърът, който се състои от Регистъра на доброволческите организации и квалифицираните доброволци за гражданска защита и Специалния регистър на доброволците от противопожарните служби.

В рамките на Системата за доброволчество за гражданска защита бе създаден Регистър на доброволческите организации за гражданска защита, чиито ръководство и функциониране бяха поети от Координационния орган за гражданска защита към Генералния секретариат за гражданска защита. В регистъра по тяхно искане се изброяват доброволчески групи за гражданска защита, които желаят да се присъединят. Включването на доброволческа група в регистъра на Генералния секретариат за гражданска защита се определя с решение на генералния секретар за гражданска защита, след като в съответствие с представения учредителен акт бъде установено, че е юридическо лице с нестопанска цел и че нейната дейност е насочена към действия за гражданска защита. По-специално, тя следва да се съсредоточи върху засилване на действията по превенция, управление и последващо възстановяване от природни и технологични бедствия.

Доброволческите групи за гражданска защита се включват към една или повече от следните области на действия, с цел предоставяне на помощ и укрепване на отговорните за всяка от тях държавни органи: а) Опазване на горите чрез наблюдение на горските екосистеми в периоди на пожар и почистване на растителността, за да се намали рискът, б) гасене на пожари, в) проучване и спасяване, г) първа помощ, д) помощ в случай на извънредна ситуация на гражданска защита; е) организацията и функционирането на местата за концентриране на населението след бедствия/ помощ на засегнатите след бедствия, ж) телекомуникации и з) хоризонтални действия за повишаване на осведомеността- активирането на гражданите.

Доброволческите групи за гражданска защита се определят в съответствие с областта на техните действия като национални, регионални и местни, сертифицирани от Националното учебно заведение за гражданска защита към Противопожарната академия или от други съответни ведомства, и се определят задълженията на техните членове.

Що се отнася до обучението на доброволческите групи за гражданска защита, по-рано със закон 3013/2002 бе предвидено, че то трябва да се осъществява под егидата на Научноизследователския център за гражданска защита към Генералния секретариат за гражданска защита.

През 2010 г. със Закон 3895/2010 този Център бе премахнат. В резултат на това обучението на доброволци не бе организирано и съгласувано от даден официален орган в страната. Вместо това, то бе осъществявано по индивидуални инициативи на доброволческите организации за гражданска защита, Противопожарната служба, Националният център за реагиране при извънредни ситуации, Червеният кръст, сдруженията за алпинизъм и гмуркане и по-общо от организации и сдруженията, избрани от доброволческите групи въз основа на техните нужди. Това означава, че всяка група доброволци е имала много различно ниво на обучение без никаква официална йерархия, сертифициране и регистриране на тяхното обучение (Филипос, 2005). Съгласно Закон 4249/2014 обучението на доброволците влиза в компетенцията на Националното учебно заведение за гражданска защита, а изпълняващата и координираща роля е поета от Координиращия орган за гражданска защита. Очаква се образователният процес да включва теоретична и практическа оценка на кандидатите, практическа и теоретична подготовка както с образователни материали, така и с материално-техническа инфраструктура.

От доброволците на гражданската защита се изисква да носят конкретен тип екипировка с отличителна емблема и да спазват правилата за безопасност и здраве в съответствие с нейната употреба, както е по предназначение.

Доброволческите групи за гражданска защита получават финансовата подкрепа на Генералния секретариат за гражданска защита, с годишни субсидии в зависимост от техните действия и работа, но в същото време са подпомагани и от местни правителствени организации чрез общински пера за гражданска защита. Генералният секретариат за гражданска защита в рамките на своя годишен бюджет предвижда специално перо за финансиране на включените доброволчески групи. По решение на генералния секретар се определя разпределението на средствата, оборудването, инструментите и консумативите. Те са подкрепяни и чрез частно спонсорство, както и от редовните вноски на техните членове.

На нивото на оперативна ангажираност, компетенцията за активизиране на доброволческите екипи принадлежи на Единния координационен оперативен център или Регионалните оперативни центрове. Доброволческите групи се включват към отговорната за различните случаи оперативна структура и където, след решение от нейна страна, се определят рамката, начинът и отговорностите за тяхното участие и действия. Предпоставка за оперативната интеграция на групите е доказаното обучение на членовете им. Оценката на оборудването и средствата за доброволческите екипи за гражданска защита, предназначени за използване по време на изпълняване на техните задължения, се извършва от отговорните за съответните действия и региони организации въз основа на установените оперативни способности.

Заслужава да се отбележи, че изключителната отговорност за пригодността на членовете на една доброволна група за оперативната фаза принадлежи на Организацията, към която те принадлежат.

В случай на инцидент в хода на изпълнение на техните задължения и след като бъде доказано оперативното им включване, действителното изпълнение на техните задължения и наличието на заповед за оперативна намеса, се предвижда за някой от доброволците за гражданска защита, които принадлежат към дадена застрахователна организация, разходите да бъдат поети от съответната застрахователна организация, приемайки, че произшествието е станало в рамките на основната им работа, а за други, които не са осигурени, се предоставят болнична и медицинската помощ, която се поема от държавата. Накрая се отбелязва, че доброволческите екипи за гражданска защита подлежат на процес на оценка, извършван от Координационния орган за гражданска защита, след представяне на доклади и индивидуални оценки, от една страна, от публичните органи, които са поискали и получили помощ от Организацията, и от друга страна, от съответните местни звена за гражданска защита.

3.2 Отговорна структура за оперативното функциониране на гръцките доброволчески групи за гражданска защита

Генералният секретариат за гражданска защита е един от първите органи, които не само предприема включването на доброволчески групи и гражданско общество в помощ на изпълнението на своите действия, но и систематично ги записват в специално създадените регистри. За тези цели в Генералния секретариат за гражданска защита, функционират:

- » Национално образователно заведение за гражданска защита
- » Отдел за доброволческа организация
- » Отдел за стратегическо планиране

- » Отдел за обучение и квалификация
- » Отдел за доброволчество и обучение.

Националното училище за гражданска защита принадлежи към противопожарната академия и отговаря за обучението и/или за преквалификацията, както и за окончателното сертифициране на доброволци на гражданската защита.

Отделът за организация на доброволството принадлежи към Дирекцията по оперативната дейност, притежавайки следните компетенции: а) сътрудничество с компетентните служби и цялостното задължение за популяризирането, разпространението и подкрепата на делото на доброволците- пожарникари, б) отговорност за създаването, насърчаването, понижаването или премахването на доброволчески противопожарни станции и единици в сътрудничество със заинтересованите местни власти, както и издаването на заповеди и инструкции за тяхното правилно функциониране, (в) сътрудничество с Координационния орган за гражданска защита за създаването на Общ регистър на доброволците, в който ще бъдат включвани и независими противопожарни бригади, доброволчески организации и специализирани доброволци, както и полагане на грижи за издаване на предвидените актове за придобиване, прекратяване и загуба статут на доброволците пожарникари, г) следене за еднаквото прилагане на законодателството, което е в сила за доброволците пожарникари и доброволчески противопожарни станции и предприемане на всички необходими мерки за правилното и ефективно функциониране на тези структури във връзка с тяхната мисия, д) регламентиране на въпросите, свързани с основно обучение и противопожарна дейност на доброволците пожарникари, сертифицирането им от Противопожарната академия, подкрепа на обучението им, както и предоставянето на необходимите за това помощи в сътрудничество с Отдела за обучение и квалификация, е) грижи в сътрудничество с местните власти за настаняване и оборудване на Доброволните противопожарни служби с необходимите средства и материали, ж) следене за осигуряване на необходимата подкрепа на Доброволческите противопожарни служби с цел по-добро и по-ефективно изпълнение на тяхната мисия, (з) поддържане на специален регистър за сертифициране на доброволците пожарникари и (и) да представи предложение за пространствено разпределение на Доброволческите противопожарни служби в сътрудничество с Отдел за стратегическо планиране.

Отделът за стратегическо планиране принадлежи към Дирекция „Стратегическо планиране и комуникация“ и сред нейните компетенции е развитието на доброволството и сътрудничеството с местната власт.

Отделът за обучение и квалификация принадлежи към отдел „Човешки ресурси“ и сред останалите му компетенции са: (а) регламентиране на въпроси, свързани с основното обучение на доброволците пожарникари, поддържането на образованието и издаването на необходимите за обучението пособия в сътрудничество с Отдела за организация на доброволството към Дирекцията по противопожарна оперативната дейност и б) осигуряване на всякаква форма на обучение или квалификация на доброволци в области, свързани с мисията на Противопожарната служба.

И накрая, Отделът за доброволчество и обучение принадлежи към Дирекцията по стратегическото планиране и притежава следните компетенции: а) обучение и координация на дейностите, свързани с информирането и активизирането на гражданите в областта на гражданската защита, както на ниво обща информираност, така и относно предоставя-

нето на конкретни инструкции съответно за справяне с конкретно бедствие или извънредна ситуация, б) поддържането на Единен регистър на доброволците по гражданска защита и Противопожарната служба, включването, функционирането и финансирането на доброволчески формации за гражданска защита, както и включването в регистъра и функционирането специализираните доброволци по гражданска защита, в) проследяване на въпросите, свързани с координирането, финансирането и възлагането на функции на Противопожарната академия за разработване и прилагане на програми за обучение, квалификация и преквалификация на служителите по гражданска защита на централно и регионално ниво, на избраните от местното самоуправление 1-во и 2-ро ниво и разработване на специални програми за обучение, квалификация и сертифициране на доброволчески формации за гражданска защита и техните членове, осъществявани от Противопожарната академия, г) разработване на препоръка за прилагане на образователни програми за началното, основното и средното образование в сътрудничество с Министерството на образованието и религиозните въпроси, д) оперативната интеграция на доброволческите организации към потенциала на Генералния секретариат за гражданска защита, е) мобилизиране на интегрирани доброволчески организации и специализирани доброволци за гражданската защита, ж) надзор, контрол и комуникация с интегрирани доброволчески групи и квалифицирани доброволци, наблюдение на тяхната дейност и планиране, водене на отчет на техните дейности и изготвяне на годишен доклад и з) планиране на действия и провеждане на мероприятия за разпространение на доброволчеството в областта на гражданската защита.

Със Закон 3852/2010 (Каликратис) бе създадена новата самоуправляваща се структура на страната. Тази нова административна рамка усъвършенства системата за гражданска защита на страната, без да променя основните му характеристики, които са все още в сила, определени със Закон 3013/2002. В новата самоуправленска рамка на страната се обновява системата за гражданска защита, заема водеща позиция главно чрез разпоредби, които засилват позицията и ролята на доброволческите организации за гражданска защита, на отделните доброволци и на активните граждани, чрез възлагането и специализирането на конкретни компетенции и действия на институционализирани органи. По-специално, ролята на регионите в областта на гражданската защита се определя главно от член 186 от Закон 3852/2010, като към областите, засягащи компетенциите на регионите, се включват и областта на гражданската защита и административната отговорност. Това включва по-специално координацията и контрола на делото на Гражданска защита, свързано с предотвратяване, готовност, реагиране и отстраняване на бедствия в границите на региона в рамките на действащия Закон 3013/2002, както и член 41 от Н . 3536/2007.

С приемането на Закон 3852/2010 (Каликратис), в допълнение към реформите, въведени в първичното и вторичното самоуправление, се въвежда институционално и концепцията за доброволчеството в местното самоуправление, без обаче да засяга независимостта на самата институция.

Общите практики, които изразяват доброволчеството като инструмент, акция или действия на дадено местно самоуправление, са:

- ▶ Създаване на независима доброволческа служба под прякото ръководство на кмета
- ▶ Доброволчески действия, произтичащи от приемането на нови практики след прилагането на програмата „Каликратис“.

Както може да се види, наред с всичко останало, отговорностите на местните власти включват насърчаване на доброволчеството чрез създаване на доброволчески екипи за подпомагане на местните власти в областта на Социалната закрила и солидарността. Много от доброволческите организации, които са включени в регистъра на Генералния секретариат за гражданска защита, са създадени от малки доброволчески групи на местното самоуправление, с основно занимание и дейности в областта на горските пожари и опазването на горите. В много случаи тяхното създаване се дължи на инициативата на местните органи в комбинация, разбира се, с онези групи граждани, които желаят да станат доброволци.

В някои райони на страната, местните органи поемат финансирането на доброволческите групи за гражданска защита, действащи в рамките на техните граници, главно чрез бюджетни кредити. В най-благоприятните случаи те покриват оперативните си разходи, като им осигуряват жилища. Финансирането на групи, които нямат правен статут, е по преценка на местните власти, ако бъде доказано, че допринасят за службата на Гражданска защита на местната власт. Много често, освен материалното оборудване, което предоставят, местните органи предоставят и превозни средства / горива за обслужване на нуждите на доброволческите групи за противопожарни мероприятия в горския фонд и опазването на горите.

В същото време местните власти в сътрудничество с местните доброволчески групи могат също да допринесат за повишаване на обществената осведоменост и активност и за привличане на нови доброволци, инвестирайки в интересите на жителите, свързани със защитата на техния район. Освен това те могат да организират социални събития и информационни дейности за привличане на частно спонсорство за доброволческите групи за гражданска защита.

4) Описание на институционализираната роля и ръководните принципи на участието на доброволците по гражданска защита в управлението на наводнения в България

4.1 Институционална рамка на оперативните действия на българските доброволчески групи за гражданска защита

Нормативната база, регламентираща дейността на Доброволните формирования е представена както следва:

- » Закон за защита при бедствия (Обн. ДВ. бр.102 от 19 Декември 2006 г., изм. ДВ. бр.41 от 22 Май 2007 г., изм. ДВ. бр.113 от 28 Декември 2007 г., изм. ДВ. бр.69 от 5 Август 2008 г., изм. ДВ. бр.102 от 28 Ноември 2008 г., изм. ДВ. бр.35 от 12 Май 2009 г., изм. ДВ. бр.74 от 15 Септември 2009 г., изм. ДВ. бр.93 от 24 Ноември 2009 г., изм. ДВ. бр.61 от 6 Август 2010 г., изм. ДВ. бр.88 от 9 Ноември 2010 г., изм. ДВ. бр.98 от 14 Декември 2010 г., изм. ДВ. бр.8 от 25 Януари 2011 г., изм. ДВ. бр.39 от 20 Май 2011 г., изм. ДВ. бр.80 от 14 Октомври 2011 г., изм. ДВ. бр.68 от 2 Август 2013 г., изм. и доп. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014 г., изм. и доп. ДВ. бр.14 от 20 Февруари 2015 г., изм. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр.81 от 20 Октомври 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр.51 от 5 Юли 2016 г., доп. ДВ. бр.81 от 14 Октомври 2016 г., доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември

- 2016 г., изм. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр.97 от 5 Декември 2017 г.) - Глава четвърта. Участие и съдействие на физическите лица, юридическите лица и едноличните търговци при бедствия, Раздел III. Доброволни формирания. Законът урежда обществените отношения, свързани с осигуряването на защитата на живота и здравето на населението, опазването на околната среда и имуществото при бедствия.
- » Закон за МВР и Правилника за устройство и дейността на МВР (Обн. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014 г., изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014 г., изм. ДВ. бр.107 от 24 Декември 2014 г., изм. и доп. ДВ. бр.14 от 20 Февруари 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр.24 от 31 Март 2015 г., доп. ДВ. бр.56 от 24 Юли 2015 г., доп. ДВ. бр.61 от 11 Август 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр.81 от 14 Октомври 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.98 от 9 Декември 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.103 от 27 Декември 2016 г., доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г., изм. ДВ. бр.26 от 28 Март 2017 г., доп. ДВ. бр.58 от 18 Юли 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр.97 от 5 Декември 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр.103 от 28 Декември 2017 г., изм. ДВ. бр.7 от 19 Януари 2018 г., изм. ДВ. бр.10 от 30 Януари 2018 г., изм. ДВ. бр.48 от 8 Юни 2018 г., изм. ДВ. бр.55 от 3 Юли 2018 г.). Законът урежда принципите, функциите, дейностите, управлението и устройството на Министерството на вътрешните работи (МВР) и статута на служителите в него.
 - » Наредбата за реда за създаване и организиране на дейността на доброволните формирания за предотвратяване или овладяване на бедствия, пожари и извънредни ситуации и отстраняване на последиците от тях (в сила от 03.07.2012 г., приета с ПМС № 123 от 25.06.2012 г., Обн. ДВ. бр.50 от 3 Юли 2012 г., изм. ДВ. бр.60 от 22 Юли 2014 г., изм. и доп. ДВ. бр.74 от 5 Септември 2014 г., изм. и доп. ДВ. бр.94 от 24 Ноември 2017 г.). С наредбата се определя редът за създаване и организиране на дейността на доброволните формирания за предотвратяване или овладяване на бедствия, пожари и извънредни ситуации и отстраняване на последиците от тях.
 - » Наредба № 1з – 1669 от 17 август 2012 г. за реда за създаване, поддържане и водене на регистър на доброволните формирания за преодоляване или овладяване на бедствия, пожари и извънредни ситуации и отстраняване на последиците от тях (В сила от 31.08.2012 г., Издадена от Министерството на вътрешните работи, Обн. ДВ. бр.67 от 31 Август 2012 г., изм. и доп. ДВ. бр. 58 от 31 Юли 2015 г.)
 - » Стратегия за развитие на доброволните формирания за защита при бедствия, пожари и други извънредни ситуации в Република България за периода 2012-2020. Стратегията е разработена за постигане на ефективна намеса при възникване на бедствия, пожари и други извънредни ситуации на територията на Република България и за осигуряване активно участие на хората при защитата на техния живот и здраве, за опазване на околната среда и имущество. Тя е насочена към формиране на нова национално отговорна политика за активно участие на гражданите в дейности, насочени към осигуряване на собствената им безопасност.

Доброволните формирания се създават от кметовете на общини по решение на общинските съвети. Те са резултат от инициативността на органите за местно самоуправление и на отделните граждани. Доброволец е лице, което участва в доброволно формиране за предотвратяване или овладяване на бедствия, пожари и извънредни ситуации и отстраняване на последиците от тях. Доброволецът при предотвратяване или овладяване на бедствия, пожари и извънредни ситуации и отстраняване на последиците от тях има правомощия, аналогични на пожарникарите и спасителите по чл. 124 Закона за Министерството на вътрешните работи.

В общини с население до 20 000 души, законодателно е регламентирано задължително да се създават доброволни формирования. Решенията за използването на доброволните формирования се вземат от кметовете на общини в съответствие с общинските планове за защита при бедствия или в други предвидени от закона случаи.

Създаването и организирането на доброволни формирования се осъществява на териториален принцип и е резултат от инициативата на местните власти и на гражданите, живеещи на тяхната територия за изпълнение на самостоятелни действия и/или за подпомагане на основните съставни части на Единната спасителна система. Дейността на доброволните формирования се осъществява при строго спазване и прилагане на свързаните с нея закони и подзаконни нормативни актове, както от страна на институциите, така и от страна на гражданите. Те могат много успешно да бъдат използвани при ограничаването и ликвидирането на последствията от наводнения, горски пожари, земетресения, неблагоприятни метеорологични явления силни ветрове, обилни снеговалежи, снежни бури, заледряване и екстремни температури, извършване на неотложни аварийно-възстановителни работи, оказване на първа долекарска помощ на пострадали и други дейности по защита на населението. Юридически лица може да създават за своя сметка също доброволни формирования. За изпълнението на тези дейности доброволците преминават необходимите видове обучение - първоначален основен курс, поддържащо, специализирано обучение и обучение за ръководител на доброволно формирование. Обучението ще се осъществява от представители на Министерството на вътрешните работи, Министерството на здравеопазването, Българския червен кръст и от други ведомства. Обучението се извършва по места или в центрове за професионална квалификация при МВР и в други акредитирани училища и центрове. Териториалните органи на ГДПБЗН – МВР подпомагат кметовете на общините при подготовката на доброволците. Кметът на общината е длъжен да осигури обучение и екипировка на доброволеца, застрахова доброволеца срещу злополука, настъпила при или по повод изпълнение на договорните му задължения, както и за времето на обучение. Разходите за обучение, екипировка и застраховка са за сметка на държавния бюджет като делегирана от държавата дейност. Средствата се отпускат с ежегодно решение на Министерски съвет: за обучение – 50 лв. на година; застраховка – 150 лв. на година; за екипировка - 1000 лв. на 5 години.

За времето на обучение или изпълнение на задачи по предотвратяване или овладяване на бедствия, пожари и извънредни ситуации и отстраняване на последиците от тях, законодателят е регламентиран, че доброволецът се освобождава от работодателя или органа по назначаването за изпълнение на граждански, обществени и други задължения. За времето на участие в мероприятията и дейностите доброволецът получава възнаграждение за сметка на държавния бюджет при условия, по ред и в размери, определени от Министерския съвет, като това време се признава за служебен или трудов стаж. Доброволецът не е длъжен да изпълнява задълженията си в случаите, когато той или членове на неговото домакинство са непосредствено засегнати от бедствия, пожар или извънредна ситуация, като своевременно уведоми кмета.

Със създаването на доброволни формирования, дейностите по осигуряване защитата при бедствия, пожари и други извънредни ситуации са поставени на широка обществена основа. За тяхното ефективно функциониране е изграден и отработен механизъм, който да регламентира процесите на взаимодействие и координация с органите на държавната и местната власт.

4.2 Отговорна структура за оперативното функциониране на българските доброволчески групи за гражданска защита

В България съществува система от държавни органи с различни компетенции за осигуряване на противопожарна безопасност и гражданска защита при бедствия и други извънредни ситуации и в общи линии са разделени на следните нива (Българска академия на науките / ИМИ, 2012):

- Министерският съвет. Той е върховен орган, който определя обществената политика за защита при бедствия и създава необходимата регулаторна рамка за нейното прилагане. Основните направления на държавната политика в тези области се основават на националната програма за защита при бедствия и годишните планове за изпълнение. Програмата дефинира приоритетите и ресурсите на националната система за гражданска защита. За осигуряване на съответните действия на доброволните формирования при управление на бедствия и извънредни ситуации, годишните постановления на Кабинета определят стандарти за поддръжка и укрепване.
- Министерството на вътрешните работи. То носи основната отговорност за дейностите в случай на пожар, бедствия и други извънредни ситуации. Основната структура, която се занимава с тези въпроси, е Главната дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“. Неговите задължения, свързани с доброволческите формирования, се отнасят до методическото ръководство за прилагане на нормативната уредба, поддържането на регистъра на регистрираните доброволчески формации, подкрепата на официалните органи в организацията и обучението на доброволците, улесняване на взаимодействието между официалните структури, занимаващи се с доброволчеството и сътрудничество със съответните структури на Европейския съюз, международни организации и други страни.
- Местната власт. Нейните органи провеждат местни правителствени политики за защита на населението от бедствия, и други извънредни ситуации. Кметовете, позовавайки се на решенията на общинските съвети, могат да създадат доброволни формирования за предотвратяване или управление на бедствия, пожари и други извънредни ситуации, както и за намаляване на неблагоприятните последици. Общините следва да осигурят свободен достъп до специализирано оборудване, за да улеснят действията на доброволните формирования.

5. Предоставяне на най-добри практики на доброволците в Гърция и България

От много време жителите на околностите, признават опасността, която представляват наводненията за собственост, както и за околната среда. Участието на доброволците е съществена помощ за посрещане на нарастващите нужди от управление на наводненията.

Формациите, които могат да бъдат създадени от доброволците и доброволческите групи, са:

- (а) специални екипи за за операции за помощ в случай на наводнение
- (б) дружества със специфични интереси като озеленяване, лов, алпинизъм, дружества на радиолюбителите, на командосите и др., които също действат или предоставят помощ в областта на опазването на горите.

- (в) спасителни екипи или екипи за първа помощ, които се занимават с опазването на горите
- (г) Скаутски групи
- (д) екологични организации и асоциации.

Работата, която доброволецът може да предложи, е много важна, тъй като спомага за запазването и опазването на горите. Участието на доброволци и доброволчески организации в управлението на горските пожари, както е посочено в член 118 от Закон 4249/2014, може да се осъществи на три етапа:

- превенция
- реагиране и
- възстановяване на засегнатите райони.

А. ПРЕВЕНЦИЯ

Предотвратяването на наводненията се определя като набор от действия, насочени към намаляване на риска от наводнения, т.е. превантивните действия, които трябва да се предприемат, които ще доведат и ще помогнат за предотвратяване на бедствия.

Действията, които могат да бъдат предприети от доброволците по гражданска защита, се фокусират върху следното:

- информирание и активизиране на гражданите;
- мониторинг на състоянието на водоприемниците
- почистване на водоприемниците

Б. РЕАГИРАНЕ

Реагирането при наводненията се определя като набор от действия, които се извършват след началото на наводнението и са предназначени за бързо управление, ограничаване и накрая за ликвидиране на последствията.

Действията, които могат да бъдат предприети от доброволците по гражданска защита, се фокусират върху следното:

- първа помощ
- помощ за засегнатите.

В. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ЗАСЕГНАТИТЕ РАЙОНИ

Възстановяването на райони, засегнати от наводнения, се определя като набор от действия, предприемани след наводнението, насочени към (а) действия в помощ на засегнатите и (б) опазване на околната среда

Действията, които могат да бъдат предприети от доброволците по гражданска защита, се фокусират върху следното:

- почистване на засегнатите райони
- защита на почвата.

б) Предлагање на специални практики за подпомагане дейноста на доброволците за граѓданска заштита при управлене на наводнения

Ролята и приносот на доброволците за граѓданска заштита на всички нива, отнасящи се до наводнения в околностите, както бе споменато по-горе, могат да бъдат многообразни и разнообразни. Тяхното участие спомага за по-добра борба с наводнения, допринася за цялостната заштита на околната среда като цяло, представя важно социално дело и спомага за ограничаване на увеличаването на държавните разходи.

А. Практики в областта на превенцията

Те имат за цел да се намали риска от избухване и разпространение на наводнения. Терминът „опасност“ е най-подходящият термин за изразяване не само нивото на риск от избухването на наводнения, но и на последиците за хората и за тяхната собственост, както и за естествената среда.

В тази насока действията, които могат да бъдат предприети от доброволците по граѓданска заштита, са:

П-1 Дейности за информирание и активизиране на обществото

Те имат цел да информират населението за ползите от природната среда както за опасностите от наводнения.

Ключов параметър за намаляване на щетите от природни бедствия е да се повиши обществената осведоменост. Гражданите трябва да бъдат информирани за рисковете, пред които са изправени по време на наводнение. Те трябва предварително да знаят какви конкретни подготовки трябва да направят преди, какви действия да предприемат по време на наводнение и какви действия трябва да предприемат след това.

Средствата за информирание и активизиране са много и включват:

- разпространение на печатни материали сред гражданите
- информирание на децата в училище и на целеви групи като цяло
- информирание на жителите на опасните зони
- подготвяне на статии за всички медии
- обучение по техники за самозащита
- създаване на тематични уеб страници
- поставяне на подходящи знаци и табели на ключови места.

П-2 Действия за наблюдение на съществуващото състояние на водните реципиенти

Те имат за цел да уловят статута на водните реципиенти. Това знание е в основата на ефективността при справянето с явленията от наводненията и идва от наблюдението и мониторинг на съществуващия статус на водните реципиенти.

Те изискват подходящо планиране и изпълнение на план за наблюдение, който включва оценка на рисковите условия от наводнения в района (исторически, човешки дейности и др.) И своевременно планиране на проекта (маршрути, обучение на персонала, материали и др.).

Изображение 2: Хетерогенни материали, депонирани в ниските речни корита (Източник: Stephanides P., 2016. Планиране на планинските води II. Университет на горското стопанство и природната среда, стр. 244.) от камъни, дървета, отпадъци и т.н., които могат да причинят проблеми в потока на водата, идентифициране на човешки дейности, които причиняват промени във физическите характеристики на водните реципиенти, и идентифициране на места, където има щети на защитни мрежи и се нуждаят от рехабилитация или поддръжка.

Всички случаи на опасни ситуации трябва да бъдат фотографирани, записани на карта и описани на специален лист. Накрая, отговорният орган за управлениет, трябва да бъде информиран чрез записаната информация.

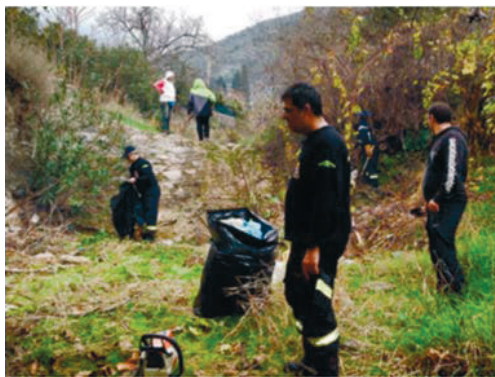
Горепосоченото действие изисква подходящо обучение за екипа за наблюдение, както и подходящо оборудване за дрехи, както и за инструменти и материали.

Изображение 4: Нашествие в заливните (Източник: Stephanides P., 2016. Планиране на планинската вода II. Университет на горското стопанство и природната среда, стр. 244.

Изображение 3: Намаление на дренажния капацитет поради наличието на растителност (Източник: Stefanidis S., 2012. Естествената и антропогенна проливна среда на водосборните басейни и потоците на Касандра (Халкидики) и нейното въздействие върху наводненията Дисертация, Солунски университет „Аристотел“)

Изображение 5: Почистване на водните реципиенти от доброволци

П-3 Действия за почистване на водните реципиенти

Те имат за цел почистване на водните реципиенти от материали или други препятствия, които затрудняват отстраняването на водата за да улеснят плавния и безпрепятствен поток на вода и да намалят неблагоприятните условия, които изострят и променят неговите характеристики.

Материалите се разделят на органични (растения) и неорганични (отпадъчни), отстраняват се с торби за боклук (за предпочитане големи и относително дебела пластмаса) или се натоварват директно в подходящи превозни средства.

Необходимото оборудване за почистване е торби за боклук, товарни машини и др., Лични предпазни средства (ръкавици, обувки, дрехи, шапка и др.). Тези почиствания обикновено са лесна задача, за която не се нуждаят конкретни знания и опит и могат да бъдат изпълнявани от почти всеки (дори деца), ако организаторите обяснят по прост начин какво да правят и как.

Б. Практики за справянето

е са насочени към широк спектър от дейности в случай на наводнение, насочено към предоставяне на първа помощ на пострадалите и транспортирането им до безопасно място.

Рисковете от наводнения са главно причинени от (а) наводняване на жилищни зони (аварии, капани, срутвания на сгради и др.), б) химични и инфекциозни агенти, опасни за общественото здраве, в) свлачища като резултат на действие на водата.

К-1 Първа помощ

Те са насочени към незабавна грижа и транспортиране на пострадали.

Членовете на доброволческите формации за гражданска защита трябва да бъдат добре обучени да предоставят първа помощ, тъй като в много случаи са изправени пред критични инциденти, при които здравето и живота на гражданите или други доброволци са застрашени

К-2 Организация и експлоатация на събирателни пунктове за засегнатите

Те са насочени към подпомагане на засегнатите чрез създаването, организацията и функционирането на помещения и пребиваването в тях. Това е начинът за оказване на помощ чрез покриване на основните нужди на населението, чиито домове са понесли щети или са унищожени.

Обикновено общинските власти отговарят за временното настаняване на засегнатите граждани. Има два вида временни жилища:

- » наличното пространство при евакуацията за осигуряване на сигурността на гражданите от засегнатите райони до потушаване на бедствието;
- » жилища за временно настаняване на граждани, чиито домове са били унищожени или за които е установено, че не са обитаеми. Този тип настаняване е по-дълготрайно и се използва докато бъдат разрешени жилищните проблеми или до предоставянето или осигуряването нов дом.

Евакуацията в дома е ясно определена и описана във всеки общински или национален план за реагиране при бедствия. Всяка община има на разположение определено количество подслони, храна, вода, медицински материали и други предмети, необходими за регистрираното население. Пунктовете на събиране, временното жилище и транспортните средства за евакуация на населението се определят предварително. Хората по време на евакуация се прехвърлят във временни помещения, които могат да бъдат общински или държавни сгради (училища, закрити площи и др.) или други подходящи места. За втория тип временно настаняване са нужни дългосрочни мерки, тъй като той трябва да отговаря и предоставя всички необходими жилищни услуги за продължителен период от време. Много често тези жилищни условия и помещения за настаняване са недостатъчни, което води до алтернативи като къмпингите с ремаркета и т.н.

В рамките на целия спектър от дейности за подпомагане на жертвите приносят на доброволците за гражданска защита е голям и значителен. За да могат да отговорят в максимална степен на изискванията, членовете на доброволческите формирования трябва да бъдат добре обучени, за да бъдат в позиция за прилагане на цялостен план. Тяхното участие може да бъде на всички етапи - от изграждането на инфраструктурата до организирането на пространството и неговото правилно функциониране.

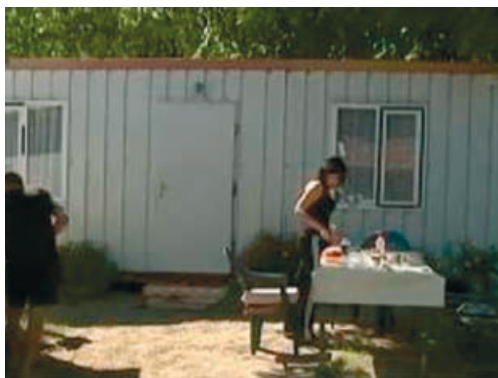
В. Практики, свързани с възстановяването на засегнатите територии

Те са насочени към поредица от действия, целящи почистване и възстановяване на засегнатите райони, защита на почвите и намаляване на плаващият поток на повърхностните води.

А-1 Почистване на засегнатите райони

Възстановяването на засегнатите от наводнения райони е от първостепенно значение. Първо, площадката трябва да бъде изпразнена, за да се осигури гладко възстановяване.

Трябва да се контролира риска от разпространение на инфекции и епидемии, прякото отстраняване и управление на човешки и животински трупове, отломки, утайка, мътност, химическа дезинфекция, инсектициди и отрови на плъхове.

Изображение 6: Помещения за настаняване на транспортираните по време на евакуацията (источник: krakratoday.bg)

Изображение 7: Доброволци от Община София подпомагат за рехабилитация след наводнение във Варна - 2014 (снимка: Тихомира Методиева, доброволец)

Според Националния план за защита при бедствия рехабилитационните дейности в засегнатите райони могат да бъдат подпомагани и от доброволци, които играят важна роля в тази област, тъй като те осигуряват необходимата жизнена сила за проектите за възстановяване.

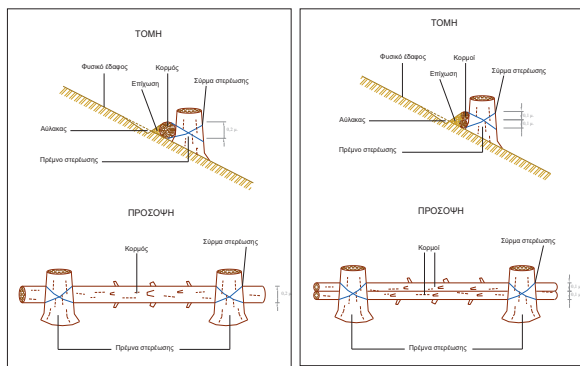
A-2 Защита на почвите чрез противопоточни и антикорозионни системи

Растителността, с клони и листа, намалява силата, с която дъждовната вода пада на земята и по този начин запазва голяма част от нея, която достига почвата по-бавно и постепенно. В същото време, със богата коренова система, запазва почвата и не позволява тя да бъде пометена от дъжда, като в същото време помага на водата, която достига до повърхността на почвата, да преминава в по-дълбоки слоеве на почвата и да се съхранява там, вместо да тече веднага на повърхността и да бъде изгубена.

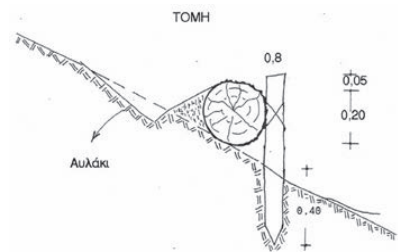
Интервенциите, които най-често се правят и помагат в тази насока, са изграждането на дървени блокове и прегради, както и блокове от клони и засаждане.

Планирането и изборът на най-подходящото действие зависи основно от наклона и вида на почвата и от вида и количеството на изгорялата растителност. Обикновено в райони с лек наклон (до 15%), където рискът от ерозия е сравнително малък, не се правят интервенции (освен ако не са необходими по специални причини), в райони с наклон от 15 до 40%, се изграждат дървени блокове и прегради, както и от клони, на склонове от 40 до 60%, се произвеждат само прегради и блокове от клони, а районите с наклон над 60% се засяват. Като предпоставка за тяхното изпълнение са специфичните познания за организация, както и разрешение и опит за тяхното изпълнение.

Дървените блокове и прегради са направени от трупи от изгорени и изсечени дървета в района. Дървените блокове се състоят от стволоче с дебелина (диаметър) повече от 20 см, а дървените прегради от два, три или повече по-тънки ствола, свързани заедно с тел и образуващи мрежа с диаметър (по-голям от 20 см). Дървените стволоче, които ще бъдат използвани, се нарязват на дължини от 5 до 7 м и се отстраняват клоните. Те се поставят в редове хоризонтално по дължина не една и съща височина, така че да имат здрав контакт

Фигура 2. Индикативен план за изграждане на дървени блокове (вляво) и прегради (вдясно) (Източник: OMIKRON LTD, 2006)

Фигура 3. Детайл за фиксиране на дървени блокове с колове (Източник: Гръцка техническа спецификация 1501-10-05-05-00 Дървените блокове и прегради – Блокове от клони – дървени ограждения и прегради)

със земята и да няма празно пространство, поради това преди тяхното поставяне земята се подготвя и се оформя леко. Поставянето започва от най-високата до най-ниската точка. Те се фиксират с жици към пъновете на изсечени дървета. Ако няма пънове, те се прикрепят към дървени колове с дебелина от 8 - 15 см, които се забиват в земята на поне 30 см.

В горната част (към хълма) са изкопани малки ями на дълбочина 10 - 15 см, успоредни на ствола (или на дървената преграда). С пръстта от копаенето се покрива(се запълва) горната част на ствола, за да бъдат запълнени вероятни пространства между ствола и земята. Ако тези пространства не се запълват по този начин ,тогава поставяме камъни и клонки. Ръбовете на ямата също се покриват с камъни и дървен материал, за да се избегне свличането на почвата. Дървените блокове и прегради, които са на един и същи ред (на една и съща линия), трябва да се застъпват непосредствено от дървените блокове и прегради на следващия ред.

Разстоянията между редовете трябва да бъдат пропорционални на наклона на земята. Така при склонове от 20% и до 50% разстоянията между тях трябва да са около 8 м. При по-малък наклон разстоянията трябва да са по-големи, докато при по-голям наклон разстоянията между тях трябва да бъдат по-малки.

Необходимото оборудване за изграждане на дървените блокове и прегради е:

- » за придвижването на стволите: подходящи животни (обикновено мулета) и подходящи въжета и куки,
- » за оформяне (рязане до желаната дължина, резитба и др.) на стволите: подходящи (с размер и конски сили) верижни триони и брадви,
- » за оформяне и отсичане на колове: брадви и чукове,
- » за връзването и закрепване на стволите: тел, клещи, пинсети
- » за изграждане на малките ями: кирки, мотики, лопати,
- » за защита на участниците: лични предпазни средства в зависимост от използваните инструменти (каска, работни ръкавици, тапи за уши, защитни очила, подходящи обувки, дрехи и др.).

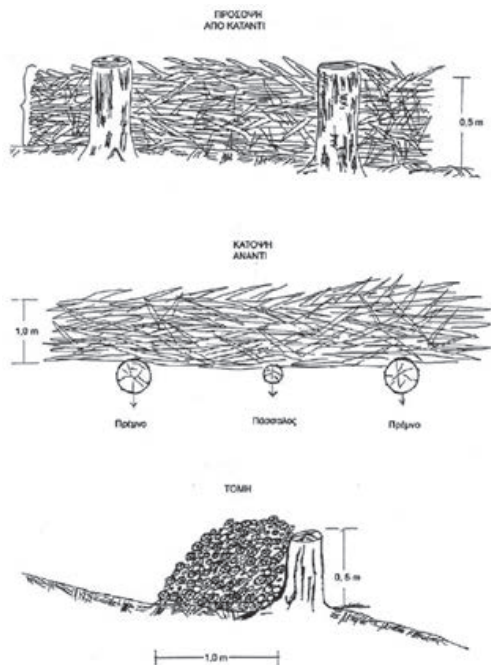
Блоковете от клони са изработени от събраните клони на изгорели дървета в района. Поставят се в редове хоризонтално на еднакво равнище с височина около 0,5м и ширина до 1м, за да се образува непрекъсната линия. По-грубите и дълги клони се поставят над над по-фините и тънки, така че благодарение на тежестта им да се поддържа блока от клони. Конструкцията на редовете започва от най-високата точка и продължава към най-ниската.

Редовете се поддържат от пъновете на изсечени дървета. Ако не са налични такива, тогава те се закрепят с дървени колове с дебелина 8-10 см, които се забиват в земята на поне 30 см.

Засяването е най-често срещаната и най-лесна форма на сеитба и обикновено се извършва с ръце на необработена почва. Ако земята е твърда или „е вкаменена“, преди сеитбата е необходима определена подготовка (фрезозване или обработване). Обикновено се използват ливадна растителност, житни растения (като: ежова главица, власатка, райграс, ливадина и др.), бобови растения (напр.: детелина, люцерна, лупина, фий и др.)или комбинация от тях.

Количеството на семената зависи главно от техния размер, колко лесно поникват, дали почвата е обработена или необработена, и дали представляват храна за животните в ра-

йна (малки гризачи и др.). Като цяло, 10 - 20кг семена на декър счита се, че дава задоволителни резултати (Хьониду Е., 2007).

Фигура 4. Схематично представяне на блоковете от клони (Източник: Гръцка техническа спецификация 1501-10-05-00 Дървените блокове и прегради – Блокове от клони – дървени ограждения и прегради)

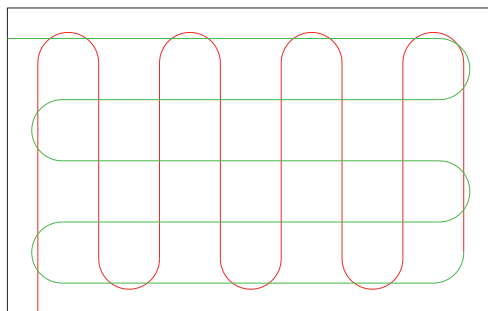
Изображение 8. Дървените блокове, построени в района на Древна Олимпия след пожара от 26 август 2007 г. (източник: http://library.tee.gr/digital/m2291/m2291_baloutsos.pdf)

Изображение 9. Изграждане на блоковете от клони в района на Кареа в Атика през 2008 г. (източник: <http://george1961.blogspot.gr/2008/04/blog-post.html>)

Изображение 10 (източник: <http://www.hunters.gr/2012/03>)

Фигура 5. Схематично представяне на кръстосаната сеутба

За по-добро разпределяне и равномерно обхващане на цялата повърхност, обикновено се използва кръстосаната сеитба (което означава, че семената се разделят на две и сеят в две напречни вертикални посоки), докато за по-добро разпределение на семената, обикновено ги смесваме с някакъв лек и насипен материал, като стърготини, трици, пепел и др.

Необходимото оборудване за засяването е:

- » за обработване на почвата (ако е необходимо): подходящ трактор с подходящо оборудване (фреза, плугове и др.)
- » за засяването: семена, смесващ материал, кантар и торбичка или съд за всеки един участник в сеитбата, където ще бъдат поставяни семената по време на сеитбата
- » за лична защита на участващите: лични предпазни средства (подходящи обувки, шапки и облекло и др.)

A-3 Възстановяване на естествената растителност

Възстановяването на естествената растителност с човешка намеса се извършва по два начина: чрез озеленяване или сеитба. Озеленяването има по-бързи резултати, но е по-скъпо и отнема много време за изпълнение. Предпоставките за неговото осъществяване са специализирани знания за планиране и разрешение за неговото прилагане.

Засяването в табли се използва като допълнение или засилване на естествената регенерация, в райони, където нивото е ниско и е свързана с трудности (Цицони Т., 1993). За засяването се избират най-добрите места с дълбока почва, откъдето са отстраняват тревите и техните корените и се издълбава - „отпуска“ почвата. Индикативен размер на дъската, предназначена за иглолистни дръвчета (бор, ела и др.) е 30 x 30 см на разстояние 3 x 3 м.. Във всяка табла семената се разпределят по цялата повърхност на таблата и след това се покриват с малко количество почва (два пъти диаметъра от най-големия диаметър на семената). За гореспоменатите табли за иглолистни дървета 15-20 семена са подходящо количество. Засяването обикновено е рано през есента след първите дъждове.

Необходимото оборудване за сеитба в табли е:

- » за изкопаването на почвата: мотики, гребла
- » за сеитба: семена и торбичка или съд за всеки един участник в сеитбата, където ще бъдат поставяни семената по време на сеитбата
- » за защита на персонала: лични предпазни средства (подходящи обувки, шапки и облекло и др.)
- » за лична защита на участващите: лични предпазни средства (подходящи обувки, шапки и облекло и др.)

При засаждането ключов критерий за избор на подходящи растителни видове е тяхното приспособяване към околната среда. Те трябва да бъдат видове, които са съществували или съществуват в по-широката зона и са адаптирани и устойчиви към специфичните климатични и почвени условия на съответното място за засаждане. За да може разсадът, който ще бъде използван за засаждане, да използва по най-добрия начин слънчевата светлина, влагата и хранителните вещества на почвата, трябва да има определено разстояние между отделните разсади. Тези разстояния се определят в зависимост от вида на растението, целта на засаждането, но и от вида и наклона на земята.

По-долу е представен ндикативен списък на разстоянията между разсадите на основните горски видове, използвани при залесяването.

За иглолистни дървета:

Ела - Обикновен смърч 1,30 0 1,50 м

Черен – бял бор 1,50 ,00 2,00 м

Алепски бор – Калабрийски бор 2,50 ,00 3,00 м

Пиния 3,00 ,00 3,00 м

Морски бор 2,00 0 2,50 м

Кипарис Хоризонталис 2,50 x 2,50 м

Обикновен кипарис 1,00 x 1,00 м

За широколистни: 3,00 x 3,00 м

Източник: Брошура „Засаждане на горски дървета“ от Министерство на земеделието

Малките растения - фиданки, които се използват за засаждане след пожари, имат две основни форми:

- » Отглеждани в торбички, към които принадлежат широколистните и вечнозелените разсади, чиито корени заедно с оформена буца пръст около тях се намират в торбичка или друга пластмасова или хартиена обвивка (хартиени саксии за цветя и др.). По-голямата част от разсад се отглежда в саксии, тъй като те са на разположение през всички сезони, по-лесно се транспортират и могат да се поддържат дълго време, докато бъдат засадени.
- » Към разсада с голи корени спадат широколистните дървета, чиито корени не са покрити. Обикновено са млади дръвчета (на 1-2 години) и са премахват от почвата , в която са били засадени първоначално без пръст около тях, между ноември и януари, когато се намират в зимен сън. Подобни условия са необходими и за засаждането им. Те са по-евтини от дърветата, отглеждани в торбички, и въпреки че първоначалното им засаждане в естествената среда е малко по-трудно и периодът на засаждане е по-кратък, в крайна сметка се развиват по-добре.

Изображение 11: Разсад от Гръцки ели веднага след засаждането (източник: Ръководство за засаждане, Национална агенция за управление на горите в Парнита).

Изображение 12. Разсад на Гръцка ела от първия тип в пластмасова сакция (източник: Ръководство за засаждане, Национална агенция за управление на горите в Парнита).

Като цяло в съответствие с климата на страната ни периодът на засаждане на повечето горски видове е от средата на ноември до средата на март.

Засаждане разсад започва с подготвянето на ями с оръдия за копаене (кирка, мотика, лопата). Формата на ямите трябва да изглежда като обърната надолу конус. Подходящи размери: отвор с диаметър от 30 - 40 см и дълбочина 40 - 50 см. Изкопният почвен материал се поставя в близост до ямата. След това поставяме разсада изправен в посадъчната яма, така че долната част на буцата пръст, която обвива корените на разсада, трябва да опира в дъното на ямата и при разсадите с голи корени, корените , трябва да опират в дъното на ямата, без обаче да бъдат притискани. След това ямата се покрива с изкопния почвен материал и се притиска/уплътнява около растението, за да се осъществи контакт между почвата и корените. Следва леко издълбаване на почвата около растението в радиус от 60-80 см., образувайки легенче на ниво по-ниско от нивото на почвата, за да може да бъде задържана дъждовната вода, както и водата при поливане. И накрая, новите фиданки се поливат с 10-15 литра вода на корен.

Фигура 6. Дълбоко засаждане на фиданки в яма
(източник: Хадзистатис А. & Дафис С., 1989)

Изображение 13. Изкопаване на посадъчни ями с мотика (източник: <http://www.hunters.gr/2013/03>)

Необходимо оборудване

- » за изкопаването на посадъчна яма и легенче за събиране на вода: инструменти за копаене (кирки, мотики, лопати)
- » за засаждане: подходящи видове разсад (в торбички, с голи корени)
- » за първото поливане и транспортиране на водата: лейки и цистерни за вода
- » за защита на персонала: лични предпазни средства (градински ръкавици, подходящи обувки, шапки и дрехи)

7) Предлагане на специални практики за подпомагане дейността на доброволците при управление на наводнения в България

Наводненията, както и тяхното управление, нямат граници, както нямат и различни поведенчески характеристики и методи за справяне с тях, особено когато става въпрос за две съседни страни като Гърция и България.

Следователно описаното и предложеното в предишната Глава 6, отнасящо се за гръцките територия, важи и за България.

8) Кодексиране на най-добрите практики за управление на наводнения от доброволците в Гърция и България

Стадии	Реф. мярка	Описание на мярката
Превенция	П-1	Информирание – активиране на гражданите
	П-2	Наблюдение на съществуващата ситуация
	П-3	Почистване
Потушаване	К-1	Осигуряване на първа помощ на засегнатите
	К-2	Организиране и функциониране на събирателни пунктове/помещения за подпомагане на засегнатите
Възстановяване	А-1	Почистване
	А-2	Защита на почвите чрез изготвянето на антикорозионни проекти и проекти, свързани със защита от наводнения
	А-3	Защита на почвите чрез фитотехнически интервенции

9) Библиография – законодателство

9.1 Библиография

Bulgaria Academy of Sciences/ IMI, 2012. Assessment of the nature/ status of the volunteers in Bulgaria in context of their training. Deliverable 3.1.2, OUTLAND project, Interreg “Greece-Bulgaria 2007-2013”.

Mantzavelas A., Argyroudis A., Partzis A., Kalantzis G., Tolapoudis A., 2013. Наръчник за насоки и процедури за предотвратяване на горските пожари, адресирани към доброволци и групи за гражданска защита предотвратяване на горските пожари. ОМИКРОН ООД Проект OUTLAND, Програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013

Mantzavelas A., Argyroudis A., Partzis A., Kalantzis G., Tolapoudis A., 2013. Ръководство за доброволци, участващи в управлението на горските пожари с насоки за управление на горските пожари. ОМИКРОН ООД Проект OUTLAND, Програма за териториално сътрудничество “Гърция-България 2007-2013”.

Mantzavelas A., Argyroudis A., Partzis A., Kalantzis G., Topaloudis A., 2013. Ръководство с насоки и процедури за възстановяване на околната среда след горски пожар за доброволци, които се занимават с възстановяване на изгорени горски площи. ОМИКРОН ООД Проект OUTLAND, Програма за териториално сътрудничество “Гърция-България 2007-2013”.

Наводнение: Техническо ръководство за проекта EVANDE. 2016. EVANDE. Проектът е съфинансиран от Механизма за гражданска защита на ЕС.

9.2 Законодателство

Конституция на Гърция 1975/1984/2001

Закон 2344/1995. “Организация за гражданска защита и други разпоредби”. Държавен вестник 212 / 11-10-1995, бр.

Закон 2612/1998. “Възлагане на противопожарна охрана на горите в Противопожарната служба и други разпоредби”. Държавен вестник 112 / 25-5-1998, брой А ‘.

Президентски указ 151/2004. “Организация на Генералния секретариат за гражданска защита”. Държавен вестник 107 / 3-6-2004, бр.

Закон 3013/2002. “Модернизиране на гражданската защита и други разпоредби”. Държавен вестник 102 / 1-5-2002, бр. Модернизиране

Министерско решение 1299/2003. “Общ план за гражданска защита - Ксенократ”. Държавен вестник 423 / 10-4-2003, бр.

Министерско решение 3384/2006. “Специален план за управление на човешките загуби”. Държавен вестник 776 / 28-6-2006, бр.

Закон 3463/2006. “Ратифициране на Кодекса на общините и кметствата”. Държавен вестник 114 / 30-6-2006, бр.

Закон 3536/2007. „Специални договорености по въпроси на имиграционната политика и други въпроси на Министерството На Вътрешните Работи, Публичната Администрация И Децентрализацията“. Държавен вестник 42 / 23-2-2007, бр.А

Закон 3613/2007. „Устройство на Независими органи, Главен инспектор по публична администрация, Инспекторат по публична администрация и други разпоредби на Министерството на вътрешните работи“. Държавен вестник 263 / 23-11-2007, бр.А

Закон 3852/2010. „Нова архитектура на местното самоуправление и децентрализираната администрация - програма Каликратис“. Държавен вестник Брой 87 / 7-6-2010, бр.А

Закон 3895/2012. „Премахване и обединяване на услуги, организации и органи от обществения сектор“. Държавен вестник 206 / 08-12-2010, бр.А

Закон 4249/2014. „Реорганизация на Гръцката Полиция, Противопожарната Служба И Генералния Секретариат За Гражданска Защита, модернизиране на услуги на Министерството на Обществен Ред и Защита На Граждани и регламентиране на други разпоредби Министерството на Обществен Ред и Защита На Граждани и други разпоредби“. Държавен вестник А 73 / 24-3-2014.

Заповед на Министерството на вътрешните работи и Административно възстановяване „Планиране и действия за гражданска защита за рисковете от наводнения“ АДА : ΨΩΙΣ465ΦΘΕ-ΥΚ4

Министерство на околната среда и енергетиката, решение бр ГрЕГΥ/41392/333 „Одобрение на План за управление на риска от наводнения на речните басейни на регион Източна Македония (EL11) и на Стратегицно Проучване за въздействието върху околната среда. ФЕΚ 2690В / 6-7-2018

Членове на изследователската група:

Диамантопулос Стергиос, Лесовъд

Мандзавелас Андониос, Доктор по лесовъдство и екология

Партозис Атанасиос, Магистър по лесовъдство

Каристинакис Константинос, географ, специалист по GIS

Мергу Фотини, Магистър по Биология и Екология

Стефанидис Стефанос, Магистър по лесовъдство и Екология

Каландзи Георгиа, Доктор по Океанография и Екология

Партньори по проекта - Project Partners

www.dyopp.gr

www.certh.gr

EKETA
ΕΓΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΑΝΑΛΥΣΗΣ

www.maritza.info

www.iict.bas.bg

www.zlatograd.bg

